

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 10. De speciali ratione tranquillandi animum certis quibusdam
scrupulis agitatum,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78322](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78322)

vnde fit vlt in multis sic agatur, vt se putet tunc mortaliter peccasse, cum nullum peccatum admittit: suspicans nimirum, se non solum sensisse sed etiam consensisse; vt cum passus turpem cogitationem, turbatur quod se in eam consensisse existimet; quam turbationem Demon videns, conatur quantum potest eam augere. Posteriores vero scrupulis vexatur homo vno fere modo: dum nimirum habet omnia suspecta: ideoque non agit libere, sed trepidat, ignorans An id quod agendum est peccatum sit necne. Quod quidem non tantum ignavis sed etiam doctis solet interdum accidere: qui sciunt quidem in genere iudicare quid sit vel non sit peccatum: quid peccatum mortale, & quid tantum veniale: imo & in particulari tale iudicium quoad alios ferre sciunt; sed quoad se ac suas actiones singulas, eadem libertate vti non possunt: vnde & ipsi turbationes, non secus ac ignari, patiuntur: siue in loquendo, siue in agendo dum subinde suspicantur in verbis suis inesse vel mendacium, vel detractionem: & in factis defectum debitum circumstantiarum.

CAPVT DECIMVM.

De specialiratione tranquillandi animum certis quibusdam scrupulis agitatum.

SUMMARIUM.

- 119 Scrupuli de cogitationibus sedæ libidinis vel blasphemie vel infidelitatis & de moribus ira, vel inuidia, vel odij cum remediis quibus curandi sunt.
- 120 Eorum primum est considerare quod peccatum mortale requirit deliberatum consensum.
- 121 Alterum remedium, tales scrupulos contemnere.
- 122 Tertium, occasiones illorum auferre, sequæ Deo & Sanctis commendare.
- 123 Quando & qualiter de talibus scrupulis confesso fieri valeat.
- 124 Scrupulis agitati labens in aliquod peccatum mortale, debet per veram Penitentiam considerenter recurrere ad Dei misericordiam.
- 125 Scrupulus vexatorum inani suspitione, quod in agendo peccarint mortaliter: & illius remedium.
- 126 Quædam qua possunt talibus inculcari ad ipsorum consolationem.
- 127 Scrupulus vexatorum inani dubitatione, An de peccatis sufficientem dolorem habeant, aut sufficientem emendationis propositum atque illius remedium.
- 128 Scrupulus vexatorum inani persuasione, quod suas confessiones debite non fecerint: illiusque remedium.
- 129 Rationes quibus sic vexati induci possint ad deponendam anxietatem iterandi confessiones iam factas.
- 130 Scrupulus vexatorum anxietate nimia confitendi peccata venialia: & remedium.
- 131 Scrupulus vexatorum quod non recordentur, An aliqua sua peccata in suis confessionibus expresserint.
- 132 Scrupulus se in oratione vocali vexantium iteratione eorum que dixerunt, quasi non dixerint attente, aut non protulerint plene.
- 133 Item se vexantium quod nesciant, an aliquid de suis precibus omiserint.
- 134 Scrupulus eorum qui vexant se, eo quod in suis orationibus & pijs exercitijs non sentiant consolationes.
- 135 Scrupulus quo aliqui vexantur sumpturi Sacrosanctam Eucharistiam tanquam indigni, quantumcumque non sint sibi conscij peccati mortalis: & ad se disponendum, quam potuerunt diligentiam adhibuerint.
119. **V**SVS nobis propositus exigit vt non contenti communibus, descendamus ad specialia, in quibus ille maxime consistit. Consequenter ergo antequam ad alia veniamus, tradendus est modus tranquillandi animum agitatum certis scrupulis, quos augendo Dæmon solet vexare hominem: & qui præter generale remedium, requirunt aliquod speciale. Illorum autem varietas sunt species.
- Prima frequentior est cogitationum sedæ voluptatis, quæ non modo placentes, sed etiam displicentes sæpe in a-

nimum in se ingerunt, eamque ita occupant, vt is tanquam de consensu sibi conscius excrucietur.

Secunda rarior quidem sed molestior, est cogitationum blasphemie aut infidelitatis, quas Dæmon subito obrudit, ita vt quis videatur audire aliquem ad aurem, vel seipsum inuoluentem ac dicentem, Ego Deum nego, Dæmoni me de se: vnde turbatur quasi Deum vere negauerit, aut Dæmoni se dederit cum tamen abhorreat maxime à talibus.

Tertia est subitorum motuum impatientie, vel iræ, vel inuidiæ, vel odij: ex quibus dum tentatio iurandi aut verberandi aut conuitiandi suboritur, consensus præberi videtur, mensque turbatur non satis distinguens voluntatem subreptitiam à deliberata. Ad quorum omnium curationem eadem remedia accommodari possunt, quæ ex varijs Gersonis tractatibus Cordubensis habet in *questionario libro 1. question. 14.*

Primum est, vt qui talibus scrupulis à Dæmone vexantur considerare debeant nunquam esse peccatum, saltem mortale, in huiusmodi cogitationibus horrendis nisi cum voluntas plene consentit, illave amplectitur cum delectatione deliberata: e gaudendo eas adesse; quod patet ex communi doctrina in tertia parte suo loco tradenda de ratione iudicandi de peccatis ex parte causæ efficientis. Imo cum displicent, nec eis consentitur, sed potius animum pulsantibus resistitur, imputantur ad meritum propter difficultatem & molestiam quæ sustinetur eis resistendo. Ex talibus enim consideratione intelligent se non debere inquietari, nec animo frangi sed a lacris, & fortiter pergere in via Domini, eo quod tanquam hosti suo deficiant arma fortiora quibus grauius sauciantur, sordibus horrendis quidem nihil tamen aut parum lædentibus ab eo imperantur.

Alterum remedium est, tales scrupulos spernere, nec illis suggestionibus turbari, quasi consensus illis adhibitus sit. Nam si quis aduersus eas disputare velit, & nouas rationes querere, quibus in illis, aut id genus alijs conscientia sua quietam reddere velit; quæ se fert quidem, non in consensu: nouas semper difficultates offert, & creator callidissimus; tuncque maxime gaudebit, & se de eo triumphum agere existimabit, dum occupabit ipsum illis concertationibus inuolentibus, ad quas importunus vereratur tunc prouocat maxime cum diligenter & attente vel orare vel meditari vel Missam audire vel celebrare vel studere cupimus. At que ille quidem, qui in vita spiritali minime exercitatus est, vult cum eo congedi fixo pede: exercitatus vero & peritus harum versutarum, quasi talem oppugnationem non pateretur, rem opusque sibi propositum persequitur, securusque pergit; ac tentationem tanquam inavem canis latratum spernit; violenter mentem ab illa reuocando, & applicando ad aliud, aut certe illam negligendo perinde ac faceret, si quis ei narrans aut monstrans aliquid, quod audire vel videre dedignaretur, ad alia interim applicaret se auersa facie. Dolet enim superbus hostis dum se sperni videt, & ideo spernentem deserit, se contemni diu non ferens. Vnde videri potest vtile, vt qui oppugnatur dum solus est, interdum ad contemptum, verba hæc adiciat, quibus ipsum Dæmonem eiusque conatus se diuina misericordia fretum negligere confiteatur. Te tuaque artes pessime coluber nihil formido: ego, quod Deus permittit, tuam tentationem sentio, sed per ipsius misericordiam non consentiam: illam me affligentem patienter fero; quia iustum est, vt ob mea peccata affligat sicque purget, vt deinceps Deo meo placeam. Intellico me Christi militem, cum me rerum tam nefandarum tentationibus aggredieris, sicut illum in deserto, volens vt te adoraret anguis turpissime persuadere.

Tertium remedium est (quod Gerson expressit in tract. de discretis exercitijs deuotorum) vt qui talibus scrupulis agitatur, tollat occasiones vel otij, vel negligentie, vel curioſitatis, vel alias si quas tales dat istiusmodi procellarum, atque signo crucis se muniat suspirando ad Christum, inuocando Beatam Virginem, sanctum Angelum suum custodem, ceterosque Sanctos, quos habet in speciali veneratione genu flectendo, aliudue signum pietatis exercendo, prout loci commoditas patitur, in euentiam mysterij contra quod forte tentatur; sique hæc non profint, dolorem aliquem, cum discretione tam è sibi infligat; adhuc nihilominus per-

feuerantibus importunis eiusmodi tentationibus, patienter ferat: confidens per diuinam misericordiam, non solum ei non nocitoras, sed ad magnam coronam profuturas. Hæc Gerson. De peccatis autem venialibus quæ in tali pugna admittuntur, siue ex negligentia, siue aliunde oriuntur, admonet Cordub. penas illis debitas deleri per feruorem charitatis, cum quo in illa pugna Deo adhæretur.

123. Nihil verò est, (vt Cordubensis monet) cur quis cum anxietate aliqua aut sollicitudine curet tales tentationes confiteri aut reconferri: nisi quod ex humilitate & timore conscientia, id interdum possit, dummodo faciat Sacerdoti discreti, & statum difficultatum distudicandarum perito. Nam scrupulosus prout solet, confitens leuiter accusando se de blasphemiis aut aliorum nefandorum peccatorum cogitationibus, incidere poterit in Confessarium indifferetum, qui non modo non leuabit ipsum, sed magis affliget, & in desperationem maiorem conijcet: vbi discretus faciet quod Gerson in tractatu de discretis exercitijs deuotorum, narrat fecisse Religiosum quemdam patrem in his rebus veratum, multa que experientia præditum, cui cum Monachus agitatus molesta blasphemiis tentatione, quam ob rerum fortia: em de regere non audebat, diuino fauente auxilio aperuisset, is subit, sic dixitque. Manum capiti meo impone; qua imposita subiecit se, in se totum illud peccatum eiusque pondus accipere: tantum daret operam ne ea res amplius eum anxium mortuumque haberet; quod cum ille vehementer miraretur, interrogauit Pater: *Quomodo* vnquam huiusmodi cogitationes ei placuissent: quo respondente se magnopere ab illis abhoruiss. Tu ergo, inquit, non eas agis, sed patris, & ita te fatigatum Dæmon vult in extremam desperationem inducere: Sicque factum est, vt Monachus ille diurnam qua vexabatur molestiam liberatus sit. Non debet verò de talibus scrupulis confitens descendere nimis ad particularia, quorum consideratione & commemoratione magis inquietaretur animus, sed summam referre & tangere quantum sufficit vt Confessarius intelligat eiusdem conscientiam mentem, animaque statum: exempli gratia dicendo in genere, aut super tali materia habui malas cogitationes, quæ per Dei gratiam mihi non placuerunt, nec eis deliberate consensu, licet forte in eis moratus sim, eas non repellendo tam cito quam debuim. A Idere etiam debet causam culpabilem ex qua prouenire potuerunt; verbi gratia ex curiositate, negligentia, otio, aspectu incauto, labore vel abstinentia indifferente, aut huiusmodi alijs: ad pleniorum culpæ scilicet manifestationem & certiorum debiti remedij accommodationem.

Quibus adde bonum, vtileque esse cum consilio Confessarij: vbi quis iam percipit tales cogitationes à Dæmone suggeri, nullo modo de ijs confiteri, nisi certum esset de consensu illis præstito: aut quod maius est, de opere; id est, quod illorum interior motus exterius processerit in operationem: quæ raro aut potius nunquam, bonæ conscientia solet euenire: quod tamen quia euenire potest, habenda est memoria iustitiæ diuinæ ante casum, ad vitandum ipsum: sicut & diuinæ misericordiæ post casum, ad resurgendum.

124. Quæ misericordia tanta est, vt si quis commissis etiam totius mundi peccatis vniuersis doleret, se tam bonum dominum offendisse, firmiterque proponeret ab illius offensâ abstinere; veniam & gratiæ abundantiam consequeretur: vt argumento nobis sunt illi, qui per talem Pœnitentiam ad Deum conuersi, euaserunt magni Sacti: vt constat de Magdalena. Vnde personas deuotas quas vrgentibus istiusmodi scrupulis contingit ex infirmitate labi in aliquod peccatum mortale, id agere oportet, quod solent pueri non satis fortes ad ambulandum, qui libentius ambulantes, sepe cadunt, nec per se resurgere valent: & cum nolint pertinaciter manere prostrati in terra, humiliter & confidenter ad piam matrem tendunt manus, vt iacentes leuet; quæ pro sua pietate materna illorum misera, statim accurrit: quod idem peccator Pœnitens à Dei bonitate debet maiore ratione (sine præsumptione tamen) sperare, ipso dicente *Isai 49*. Nunquid potest obliuisci mulier infansem suum, vt non misereatur filio vteri sui: & si illa obliuiscuerit, ego tamen non obliuiscar tui.]

125. Quarta species scrupulorum indigentium specialiter reme-

dio, statui potest eorum, quibus aliqui vexantur circa res à se gestas, dum obleues aliquas rationes suspicantur actiones suas peccata mortalia fuisse: ita vt propterea, communicare, aut celebrare non audeant, quin Confessarium a dierint: vnde sepe non redduntur tranquilliores, eo quod recedentibus à Confessario nouus statim suboriatur scrupulus, qui eos æquè ac prius inquietos facit. Ijs autem hoc morbo leuandis Gerson in tractatu de diuersis Diaboli tentationibus Alphab. 70. li. penult. remedium præscribit, vt imprimis debent inquietari, seduloque obseruent, ad quæ secundum suum statum obligentur, vel non obligentur sub peccato mortali: ac circa illa sibi à peccato solliciti caueant; ab eoque, si ipsis contingat, conscientiam emundare studeant; plus in re confidente in diuinam misericordiam, quam in vlla sua diligentia: atque considerando nulli ita præsumendum esse de sua munditia, vt existimet se aliquando præstare posse opera, quæ ex parte sua sint digna maiestate diuina: cum *ex parte cap. 64*. quasi pannus menstruatus sint omnes iustitiæ nostræ:] aurimum esse ab omni peccato, cum potius ex animo dicendum ei sit illud *Psal. 142*. Non intres in iudicium cum seruo tuo Domine: quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens.]

Vt autem in tali inquisitione & obseruatione, sint tuâ conscientia, non est illis opus absoluta & infallibili certitudine: vt recte monet Gerson: sed sufficit moralis & humana, per prudentium & deuotorum hominum consilium, aut per iudicium propriæ rationis & sui Confessarij; iuxta antedicta nu. 111. Vnde cum moralis certitudo secum patiatur aliquam anxietatem, hæsitacionem, & suspicionem de contrario ex communi doctrina; non est cur quisquam se à cæpto ideo auocet, quod super eo sentiat aliquam formidinem: etiamsi (quod interdum solet agente Dæmone) id ita contingeret, vt in animo perturbationem & in corpore motionem, cordisque palpitacionem efficeret. Etenim si tali formidini cedat, nulla spes tranquillitatis & deuotionis obtinendæ ei relinquetur. Id autem quod in ea re plerisque scrupulosis nocet, est, quod optent omnia cum summa tranquillitate facere; ac frui statu qui non est præsentis vitæ, vnde si minima in contrariam partem imaginatio sese offerat, turbantur è vestigio, cum se spe sua, votoque frustratos esse aduertunt.

126. Quod autem attinet ad negligentias veniales & alia peccata venialia, quæ in tali lucta cum Dæmone committuntur, dum inconstantibus, impatientibus, querulis, fegnes, & tardi efficiuntur: Cordubensis in *questionario, lib. 1. quest. 14*. admonet solliciti quidem ea cauenda esse, sed sine anxietate & inquietudine animi, faciendo quod potest commode fieri, & reliquam misericordiæ Dei patris amantissimi humiliter committendo, cuius auxilio multo magis, quam vllis, nostris viribus aut industria nitendum nobis est; prout istiusmodi scrupulosus inculcat Nauarr. in *Enchir. cap. 27. numer. 290*. Ad quorum consolarionem istud quoque addi potest, sepe fieri vt tunc opera ipsorum magis Deo placeant, dum sunt cum maiore metu & reuerentia ac circumspectione, & humilitate. Immo afflictio quam patiuntur purge animum, augeatque meritum, ipsosque humiliores reddat, & diligentiores. Cum alias sepe contingat, vt qui nimis secundo vento feruntur, insolescant: & negligentes, incautique fiant, & imperfectiones suas emendare, & occasiones peccati vitare; Deique & Sanctorum auxilium implorare conueniant, vt tam sit his periculosa tranquillitas nimiam confidentiam generans; quam fructuosa illis est vexatio, sanctum timorem, & diuinæ Maiestatis reuerentiam in animo fouens.

127. Quinta species scrupulorum eiusdem modi, est eorum quibus homines animo vexantur nimis dubitando; An de peccatis commissis, tantum sibi displiceant, tantumque doleant, quantum tenentur, deque futuris cauendis sufficiens propositum habeant. Quibus tum idem quod præcedentibus adhiberi potest remedium: tum istud particulare ex Gerson. in tractatu de diuersis Diaboli tentationibus, Alphab. 70. li. 1. vt tentatione aliquos vrgente, quod non tam doleant de perpetratis peccatis, quam de iacturis aliquarum rerum temporalium, opponatur neque hominem posse, vt manifestum est, tantum actalem de suis peccatis dolorem habere, quantum

tum & qualem postulare diuinæ maiestatis offensā : neque esse necesse (vt verbis Gersonis vtar) corporalem de peccato dolorem tantum esse, quantum forsasse esset de morbo, vel de alio temporalis incommodo: quia sufficit peccatum commissum ita displicere homini, quillud commisit, vt nullatenus Deum in simili casu offendere vellet. De qua re plenius in sequenti parte cum de contritione. Maior autem ille dolor de temporalibus incommodis quam de peccatis, contingit ex parte sensus in quem illa cadunt, hec non item, sed tantum in intellectum, qui peccata i; si representās voluntari tanquam mala omnia maxima, facit vt supra quoduis aliud malum displiceant, quod sufficere potest.

Sivero tentatio in hac scrupulorum specie, aliquosideo vrgeat, quod non habeant tale actantum propositum cauēdi sibi à peccatis, vt malint mori, flammam, & aliæ id genus grauissima tormenta perpeti, & honoris ac bonorum omnium iacturam facere, quam peccare: Gerson in tract. 8 super Magnificas Alphab. 88. lit. O. præscribit non esse faciendas tales propositiones comparatiuas; neque si in animum se ingerat, illis respondendum detrimendo se ad alteram partem comparationis eligendam; quoniam ei, cui illæ ingeruntur, non adest casus in quo teneatur de præsentia facere alterutrum electionem; vt ex eo patet, quod eam faciendū (prout idem Gerson recte notat in tract. de diuersis Diaboli tentationibus lit. X) exponitur periculo peccandi, siue in proponendo offendere Deum ad temporale aliquod incommodum vitandum; siue in præsumendo arroganter de se in contrarium, & quorum neutrum liceat. Itaque tacendum est, & alia ad diuertendos animus, aut ad summum vere & humiliter coram Deo dandum: si talis offerret se casus, scio quid tunc eligere deberem; quid autem eligerem nescio: nunc autem Deum meum per suam gratiam offendere nolo: & quod ad futurum quamuis meæ infirmitatis mihi conscius, non audeam, nec sine arrogancia possim dicere quod diuus Petrus. Etsi me oportuerit mori et cū, non te negabo] tamen confido in Domino, quod non me parietur tentari supra id quod possum, sed faciet cum tentatione prouentum] ipse cuius oculi viderunt imperfectum meum, & cuius salutaribus præceptis moniti audeamus dicere, Ne nos inducas in tentationem, sed libera nos à malo] adiutor erit in opportunitatibus in tribulatione.]

26. 28. Sexta species est eorum scrupulorum, quos nonnulli patiuntur circa confessiones suas grauissimos & molestissimos, dum nunquam putant se satis perfecte & integre confessos, eo quod aliquam circumstantiam vel peccatum, aut omiserint, aut non satis dilucide expresserint: ita vt confessiones crebro repetant, & de eodem peccato sæpe confitentur, se suosque Confessarios fatigantes dum trepidant timore, vbi non est timor.]

Pro remedio autem (ex Gerson in tract. de remedijs contra pusillanimit. Alphab. 70. lit. B, C, & in tract. de diuersis Diaboli tentat. lit. Z.) talibus præscribendum est, vt cessent à reiteratione confessionis eorum peccatorum, de quibus An sint mortalia, vel An sint sufficienter à se confessa dubitant scrupulose, id est, sine probabilitate, notitiāne sufficiente ad persuadendū sibi prudenter quod talia sint mortalia, vel quod in debitam de illis confessionem fecerint. Cessent, inquam, abiciendo se ad pedes diuinæ misericordix, cui principaliter, non autem diligentē nostræ, confidere debemus, quando agitur, vt te obtinenda gloria in futuro sæculo; ita & de obtinenda gratia & peccatorum remissione, in præsentia. Cum igitur certo aut probabiliter scierint aliquid mortale esse, de quo nunquam confessi sunt (vt si progressu temporis dum legunt, audiunt, discunt doctores effecti, vident multa mortalia esse, quæ prius iudicabant non esse) consentaneum est de talibus confiteri: alias vero vitanda ipsis est peccatorum repetitio in confessione.

27. 29. Ad quod vt inducantur inuabit illis proponere quod talis anxietas & inquietudo non iuuat, sed quadam ratione impediatur Dei in nobis habitationem per suam gratiam: quandoquidē vt recte argumentatur Gerson in dicta lit. B, factus est in pace loci eius] Ps. 75. immoderataque illa puritatis cura ac peccati nimis timor ei non placet; quia quamdiu Deum ita timemus, non videmur cum satis diligere, habentes ipsam de nimia seueritate suspēctum. Vnde fit, vt inani metu

concepto, minuatur fiducia accedendi ad ipsum, nobis tan-
topere necessaria. Multo ergo fructuosior, Deoque gra-
tior erit humilitas, qua se patri benigno totum committen-
tes dicant illud Danielis 9. Non in iustificationibus nostris
prosterminimus preces nostras ante faciem tuam, sed in misere-
rationibus tuis multis.] Secundo quod stultum firilicem
fatigare se in eo quod est sibi impossibile. Nemo autem per
suam illam diligentiam absque speciali Dei reuelatione
fit eo pertingere, vt certo & infallibiliter cognoscat se si ve-
re ac sufficienter contritum, atque confessum esse de suis pecca-
tis: vt in Dei sit gratia, cum dicat Sapiens Ecclesiasticus 9. Ne-
scit homo vtrum amore, an odio dignus sit.] Tertio quod
tali confessionis repetitione, non modo non fiant quietio-
re & seclatore animo, sed vt ipsi experiuntur magis ac ma-
gis perturbentur; sicut aqua cum est agitata si situlam qua
continetur, sæpius loco moueas, non inde tranquillatur sed
magis agitur. Quarto, quod ex Nau. in Enchir. cap. 21. nu.
42. mortaliter peccet, qui semel bene factam peccatorum
confessionē sæpius ob scrupulos ita repetit, vt vel se o-
mnino periculo amentix, per nimiam de re tristi cogitationem, vel
notabile scandalum præbeat Confessario, vel sibi infamiam
inurat erga aliquem tertium. Et quamuis hæc pericula non
adint, peccet saltem venialiter; quia teneatur procurare con-
scientiæ tranquillitatem, quam talis repetitio impedit. Qui
ergo huiusmodi est, semel bene confessus iudicio docti
Confessarij, quiescere debet: nec per frequentes eorum-
dem peccatorum confessiones, vulnus suum refricare ac re-
nouare: neque quod bene sanatum est vlcus, amplius attingere:
sed posteriorum oblitus ad anteriora se convertere, &
de misericordia Dei benigne sperare, neque eam securita-
tem querere, quæ in hac vita non habetur nisi accedat aliqua
peculiaris reuelatio. Postremo si eruditus sit & bonæ con-
scientiæ, monendus est, quod nollet in simili casu alteri da-
re consilium illud, quod pro se capit; quodque non de-
beat damnare prudentes ac pios viros, quos videt
talibus rebus communiter non moueri. Certe si nol-
let alteri dare consilium, quod pro se accipit, nec damnare
alios qui illud non sequuntur, satis aduertere potest, se non se-
qui illud ex recta ratione, sed ex aliqua inordinata passione,
quæ si abesset, perinde recte certoque iudicaret, in suo ne-
gordio, ac in alieno: vt bene canorat Caiet. in verbo Scrupu-
lus. Neque vero consultum est cum eo multitudine ratio-
num agere, nisi ad persuadendum vt sine discursu, quasi ca-
pitiuato intellectu, omnē de scrupulis discursum abiciat: fe-
re enim ea infirmitas animi est, quasi dolor quidam capitis,
qui vt sanetur somnum & quietem requirit.

Septima species scrupulorum est eorum, quibus adhuc
circa attinentia ad confessionem contingit scrupulosos inqui-
etari dupliciter.

Vno modo sollicitudine nimia confitendi quæque pecca-
ta venialia quibus salutare erit proponere, quod ex Concil.
Triden. sess. 14. cap. 5. persuasum habere debeant, talia in con-
fessione taceri sine culpa, delerique posse multis alijs modis,
quos ex iure canonico collectos refert Hostiensis in sua sum-
marum de Peniten. & remiss. §. De quibus peccatis: nempe digna
Eucharistix sumptione, aquæ benedictæ aspersione, ieiunij,
elemosinarum largitione, orationis dominicæ recita-
tione, deuota peccatorum confessione. Proponi etiam poterit eis
remedium à Gerson loco citato præscriptum vt iuxta di-
ctum Sapiens in cap. 7. Ecclesiasticus, nolint esse iusti mul-
tum, & abstineant à tali sollicitudine gerente in quietudi-
nem Deo minime acceptam: iuxta illud Matth. 6. Ne solici-
titudinis animæ vestræ &c.] neque prudenter susceptam; quan-
doquidem peccatis grauioribus sigillatim & in particulari
propositis, sufficere illis potest leuora in genere reserte
succincte: multo magis in Dei misericordia confidendo,
quam in vlla sua diligentia. Et certe vanam esse talem soli-
citudinem ex eo patet: quod secundum communem Theo-
logorum sententiā, in statu naturæ lapsæ, homini sine spe-
ciali Dei priuilegio, omnia peccata venialia, vitare sit mora-
liter impossibile.

Altero modo contingit scrupulosos inquietari ex eo quod
non recorderentur, An hæc vel illa peccata in suis præcedenti-
bus confessionibus expresserint: quibus curandis Caiet.
verbo Confessio, expositione conditionis quintæ & Nauarr. ad cap. Si
quis

quis autem Deponant. *distinct. 7. num. 77.* hoc remedium præscribunt: vt interrogentur de diligentia, quam confessuri adhibuerunt in recogitandis peccatis & in recogitatis integrè confitendis; si que inueniantur vñ mediocri diligentia, suadendum est illis vt deponant dubitationem (qua manente, inquit Nauarrus iterum confitendum esset) & se de illis confitendos esse cretant, hoc argumento: quod sapientioris & boni viri iudicio, diligentiam ad quam tenebantur posuerint in confitendo. Nec in care (inquit Caeter.) exponant se periculo grauis damni spiritualis nulla necessitate compulsi: quia cū laborent tali infirmitate, quæ in ipsis firmitatem iudicij circa rem propositam impediatur, vehementerque timoris perturbatio constantiam ipsis adimat, & tot dubitationibus opprimatur, vt rectè iudicare non possint: certè spiritualis Medici consilium illis sufficere potest ad moralem certitudinem & & turam conscientiam formandam.

132. Oðava species est eorum scrupulorum, quibus vexantur illi, qui nimium scrupulosi sunt in reiterandis orationibus vocalibus: siue totis, siue quoad aliqua verba, quasi non dixerint attentè, aut verba non protulerint plenè. Quibus Gerson in *tractat. de remedijs contra pusillan. Alphab. 70. lit. B.* ait præscribendum esse vt abstineant ab huiusmodi iteratione. Primò quia id non facit animum tranquillum, sed potius magis inquietum, vt experientia docet in ijs, qui tales iterationes multiplicant. Secundò, quia non conciliat attentionem, sed potius impedit. Nam tales, dum sic mentem anxie applicant ad obtinendam atceptionem, ipsi pro obiecto sibi attentionem ipsam constituunt: vnde fit vt magis euagentur, attendendo non ad verba quæ proferunt, sed ad attentionem quam imaginantur. Tertio, quia talis iteratio necessaria non est: nam vt oratio vocalis meritoria sit, & impetret apud Deum ex D. Thoma 2 2 *quest. 83. art. 13.* non requiritur vt per totam ei attentio actualis adsit, sed sufficit vis primæ intentionis seu propositi, cum quo aliquis accedit ad orandum: dummodo tamen se ab attentione non distrahant sponte sua, aut per notabilem negligentiam: vt vsu venit (inquit Gerson,) hominibus, qui ex deprauata consuetudine ad omnia spiritualia pigri & ad euicta quæ carnis sunt prompti, tempore per solutionis horarum precum quæ illis non sapiunt, cogitationibus secularibus & carnalibus quibus oblectantur, animum pascunt; saepeq; inter palinas animo versantur. Tales enim euagationes quæ proueniunt ex affectu vitiatò per demones artem adferente somnolentiam & fallidium in orando, non admittunt excusationem: sicut illæ admittunt, quæ proueniunt ex infirmitate: siue accidentali, vt in ijs, quorum modica & venialis tantum est negligentia: siue naturali, vt in ijs qui phantasias ita habent volubiles, vt velint nolint, ad leuem aliquem quasi venti flatum facillè à suo proposito ad alia distrahantur; quibus vt notat Cordubensis, melius est dolere humiliter de suo defectu, confidendo in misericordia Dei, quam iteratione animum inquietare.

133. Porro circa hanc orationum iterationem interdum contingit scrupulis angere aliquem, non iam quod sine attentione, aut non plenè profereudo orationes ipsas dixerit, sed quod an omnino dixerit non recordetur, vt accidit ei, qui cum peruenit ad laudes, non meminit an dixerit matutinum integrum: & in vespertis incepturus hymnum, non meminit an dixerit omnes præcedentes quinque Psalmos; & in Missa dicturus Euangelium non meminit an dixerit graduale: vel iam dicturus orationem Dominicam, aut sumpturus Sanctam Communionem, non meminit vtrum verba consecrationis protulerit super panem & vinum. Quo tempore ex Nauarr. in *cit. numer. 77.* & in *precedent. numer. 76.* abstinere debet à reiteratione; & animosè ad sequentia pergere, si rationabiliter credat quod dixerit: vt potest ex eo rationabiliter credere, quod consueverit integrè dicere, nec aduertat quidquam vnde se à tali consuetudine defecisse iudicare debeat: non credenti autem quod dixerit, tale consilium ei dari non potest vt admonet idem Nauarrus. Et ratio est, quia non vt propriè scrupuloso sed vt dubio dari deberet consilium, iuxta ea, quæ dici solent de conscientia dubia tradenda suo loco in tertia sequenti parter tomo primo.

134. Nona species est eorum scrupulorum quibus nonnulli affliguntur, eo quod in suis orationibus & alijs pijs exercitijs, cor vt ipsis videtur habeant aridum, & deuotione erga

Deum careant: vt pote consolatione & suauitate, quam talia adferre solent desituti: inde enim suspicantur se peccatis aliquibus occultis inquinari, ac reprobos esse. Quibus Gerson in *tract. de remedijs contra pusillan. & in libro 4. De consolatione Theologica. prof. 3.* hoc remedium præscribit, vt attendant suauitatem consolationis in suis exercitijs, non censerit signum de se sufficiens & infallibile inexistens diuinæ gratiæ gratum facientis: quando quidem illam (vt exemplo Begardorum & quorundam aliorum Gerson confirmat) aut potius illius quandam speciem ex suis deliramentis hæreticos percipere contingit, in quibus non inuenitur gratia gratum faciens: cum impossibile sit sine fide placere Deo] *ad Hebr. 11.* Quare id fit Dæmone illudente ipsis ac transfigurante se in Angelum lucis: potest enim malignus hostis corporeas facultates quadam tranquillitate fouere, apparenteque voluptate delectare: in deque incautos eoque allicere, vt tandem secundum spiritualis quoque vires, multum inde gaudeant, magnaque consolatione fruuntur: ita vt vix credere possint, quin à Deo sit tãa suauitas. Cuius contrarium ex eo cognoscitur, quod per eam illi erigantur in superbiam, atque vsu in discretio seu potius abusu talis deceptoris consolationis, deijciantur in mala contraria virtutibus comitibus charitatis in separabilibus (sicut & charitas ipsa inseparabilis est à gratia gratum faciente) quas virtutes enumerat Apostolus in *priori ad Corinth. 13. illis verbis*: Charitas patiens est, benigna est, charitas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non querit quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, cõgaurt autem veritati: omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet.]

Alterum remedium est: vt attendant quod cum vera deuotio consistat in bona voluntate, qua homo paratus est, se sua que in se habet ad Dei obsequium, illiusque beneplacitum in omnibus sequi; dum quis opus pium exercens accedit in se talem voluntatem, quam non comitatur consolationis suauitate existimare debeat, id diuina dispositione contingere, ob maius sibi bonum; nempe sibi subtrahi consolationem, et esse ei occasio præsumptionis aut negligentia, aut vanæ gloriæ, aut aliter periculi peccandi, vel vt dixerit magis, dum quasi suis impensis militat seruitque Deo. Itaq; totum diuinæ misericordiæ committere, & humiliter de illius auxilio confidere debet, faciendo quod in se est, simulque petendo consecrationem & augmentum concessæ bonæ voluntatis; ac demum sentiendo de illo tanquam de patre amantissimo & nostræ utilitatis studio fissimo, iuxta illud *Isa. 49* Nunquid obliuisci potest mulier infantem suum, vt non misereatur filio vt veri sui; & si illa oblita fuerit, ego non obliuiscar tui.

Tertium remedium est vt attendant tempus istud esse ferendum; non metendi: ad erit tempus retributionis bonorum operum: in quo inebriabuntur ab vbertate domus Domini, ex *Psalm. 35.* Item in maiori periculo versati fruuentem dulcedine deuotionis, quam illum cui denegatur, cum de illa confidens imperfectum suum confidere negligat, & ob suam præsumptionem fiat à Deo remotior potius quam propinquior. Contra verò aridus contendens ad deuotionem cum sui abnegatione, & diuinæ misericordiæ magnificatione, ob suam humilitationem poterit Deo acceptior esse, dummodo contendens non negligat facere quod in se est.

Decima species scrupuli est, qua iij vexantur qui etiam post factam quantã potuerunt diligentia confessionem de peccatis suis, refugiunt tanquam indigni, sumete sacrosanctam Eucharistiam, eo quod Apostolus in *priori ad Corinth. cap. 11.* de sumente illam indignè dicat; quod iudicium sibi manducet & bibat non diuidians corpus Domini.

Pro remedio autem ex Gerson. in *tractat. de preparatione ad Missam*, proponendum est ad Sacramentum illud omni veneratione & reuerentia dignissimum fructuosè sumendum, non requiri certitudinem, speciali Dei reuelatione tibi euentem, quod sis in Dei gratia: immo ne si quidem talem haberes, deberes te iudicare dignum tali sumptione, sed adhuc cum Ceteratione dicere: Domine nõ sum dignus vt intres sub rectum meum. Sufficere igitur potest certitudo moralis, seu quod accedens à tantum Sacramentum sumendum, tãam

diligentiam posueris in repurganda conscientia, quantum adhibuisses in opere faciendo, ex quo maximum lucrum expectares; sic ut nullius peccati mortalis non expiari te conscientiam sentias: & quodcumque a te prius commissum sic detestaris, vt firmissime proponas nullatenus de cetero succumbere iuuante diuina graua: quæ ipsa Eucharistiæ sumptione tibi accrescet, roburque ad resistendum fortiter tentationibus addet tibi bona fide agenti; neque in te suscepturo, neque in Sacerdote ministraturo, impedimentum vllum siue peccati siue censuræ Ecclesiasticæ cognoscenti: atque adeo nihil obstat quominus à diuina misericordia expectes eiusdem sumptionis vberem fructum. Nec te moueat quod carne pugnante aduersus spiritum, te sentias aridum, dummodo voluntate sincera deuotionem desideres & ad eam seclio contendas. Deus enim qui audit desiderium pauperum ex Psalm. 9. nos nostraque iudicium secundum liberæ nostræ voluntatis arbitrium: non autem secundum ea quæ nobis inuitis & contradicentibus caro sensualitate ingerit, qualia sunt imaginationes volubiles, phantasiæ variæ, carnis illecebræ, ac stimuli, appetiones vindictæ, inconstantia circa agenda, vacillatio: es circa credenda, aliaque id genus, quibus quandiu non consentimus, tantum abest vt diuinam gratiam in nobis destruant, vt potius virtutem perficiant: iuxta illud *posteriorum ad Corinth. cap. 12.* Ne magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ, Angelus Sathanæ qui me collaphifer: propter quod ter Dominum rogavi vt discederet à me, & respondit mihi. Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perficitur.]

Accedit hæc, quod quamuis nullius peccati sibi confesso, liberum esse possit, vel abstinere ab Eucharistia excusando se cum Centurione (cuius verba ante retuli nus) vel ipsam alacriter suscipere imitatione Zachæi, qui Dominum in domo sua suscepit gaudens: istud tamen esse longè melius quam illud, patet ex immensis fructibus, quos talis susceptio profert virtute passionis Christi, cuius est memoriale: præsertim pingue diem deuotionis ac roboracionem in Charitate, vnde anima inuatur maximè ad perripendas difficultates, quas caro illi adfert in via salutis.

CAPVT VNDECIMVM.

De Confessarij prudentia in agendo cum Penitente, quem vt scrupulis, sic & Dei timore carere inuenierit.

S V M M A R I V M.

- 136 Opponuntur scrupulosis libertini, quibus prodesse possunt aliqua ex medicinis, quæ prescribuntur scrupulosis, alia non item, sed potius nocere.
- 137 Earum loco assumendum Dei timor dictus seruilis, nascens ex consideratione peccatorum inferni.
- 138 Peccatorum inferni, tum grauitas, tum multitudo, vrgenda est maxime ad libertinum conueniendum timore Dei.
- 139 Earundem peccatorum consideratio debet Confessario commendata esse.
- 140 Ratio qua libertinus videtur posse ex penis inferni d'sponi ad timorem Dei.
- 141 De diabolica persuasione dicentium nihil esse, quod se vexent: quia Deus iam nouit quid de ipsis sit futurum.
- 142 Quando & quomodo suaderi possit minus malum ad vitandum maius.

136. **S**crupulosi oppositi sunt ij (libertinos vocant) qui post concupiscentias suas euntes & earum ardore cauteriam habentes conscientiam, nullis non modo scrupulis, sed nec Dei timore auertuntur à sua voluntate, contra illud Sapientis præscriptum Ecclesiastici cap. 18. Post concupiscentias tuas ne eas, & à voluntate tua auertere. Sicigitur liberas vitij relinquentes, habenas, non proponunt Deum ante conspectum suum; atque à facie eorum iudicia ipsius aueruntur, & ideo inquinatae sunt viæ illorum in omnitem pore] ex Psalm. 9. Prudentia autem confessarij est aduertere, inter prius propositas medicinas solas tres primas posse talibus prodesse: ad quarum proinde vltimum debitum illos inducere debet quantum potest. Quoad cæteras autem, ne eis abutantur (prout facile possunt, vt conscientiam ob-

murmurantem non sentiant, sed peccent sine remorsus molestia) monendi sunt eas non institui ad curationem infirmitatis qua laborant, sed potius morbi contrarij: laxatiuam enim habere vim pro scrupulis: non autem restrictiuam, pro nimia sua libertate.

Itaque loco earum assumendum esse timorem Dei, ex consideratione peccatorum inferni tanquam remedium: tum efficax aduersus peccandi licentiam. (Oderunt enim peccare mali formidine pœnæ, prout experientia docet) tum opportunum ad peccatorem reducendum ad Deum, iuxta illud Psalm. 77. Cum occideret eos quærebant eum, & reuertebantur diluculo veniebant ad eum. Quamuis igitur talis timor non sufficiat ad iustificationem peccatoris, vtiliter tamen ille eo concurrit, vt in Conc. Trid. sess. 14. cap. 4. confirmatur ex eo, quod Ninivitarum predicationem Ionæ plenam terroribus egerint penitentiam, & à Domino impetrarunt misericordiam. Quod vt contingat libertino, Confessarius bene curat, cum ex timore peccatorum inferni, ipsum adducere seu disponere satagit ad eam saltem contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, & est impulsus Spiritus sancti nondum quidem inhabitantis, sed exterioris ita mouentis vt idoneum reddat ad Dei gratiam consequendam per susceptionem Sacramenti Penitentia ex eodem Conc. Trid. lococit.

Porro quod in consideratione peccatorum inferni, timorem propositum generat, est maxime grauitas & multitudo earum inenarrabilis: vt verè illud vsurpare liceat, Non mihi si linguæ centum sint, oraque centum, Omnia peccatorum percuttere nomina possem. Quamquam tamen ex factis literis & sanctis Patribus, notatè inueniuntur in libris p'js, quæ sufficiant ad quemcumque fidelem non omnino obstinatum permouendum.

De illis legendi sunt à Confessarijs D. Anton. 3. part. titul. 14. cap. 5. & illi qui scribunt de quatuor nouissimis: vt Dionysius Carthusianus & alij passim obuij: idque diligenter: tam vt compassionis affectu, moueantur erga proximum illis expositum: quam vt procedant solliciti de sua salute; exposita eidem periculo, si ipsorum culpæ & socordia ille mortem æternam incurrat, qui curæ & diligentia ipsorum, eam euasisset. Neque enim, si Medicus corporis, suâ incuriâ ægrum adducens in vitæ discrimen, sanus nihilominus manet: ita medicus animæ, exponendo Penitentem suum periculo æternæ damnationis, eam euadit: sed illi pariter obnoxius manet: ita vt cæcus cæco ducatur præstans, ambo in foueam cadant.

Præparari autem potest ad istiusmodi timorem libertinus, inclinando ei, quod eadem fide quæ credit vnum esse Deum Creatorem cœli & terræ, & ipsius Filium vnigenitum pro nobis hominem factum, & in cruce mortuum: debere etiam credere eiusdem Christi, veri Dei & hominis aduentum ad iudicium: in quo resumptis corporibus sine fine victuri, omnes homines excepturi sint sententiam, qua iustus æterna gloria, & iniquis æterna supplicia decernentur, vt patet ex capite 25. D. Matthei. Præterea quod nihil sit quod post Deum tanti facere debeat, quam animam suam: cum nihil habeat tantum intimum: ideoque in seipsum erudilem iniquumque esse, exponendo illam æternis supplicijs: à quibus vt illam liberaret Christus acerbissimum ignominiosissimumque crucis supplicium subire dignatus est: cuius tantam misericordiam contemnens, sensurus sit iustitiæ rigorem, in terra illa miseriz & tenebrarum: in qua (vt habet inter alia D. Gregor. lib. 9. Moral. in Iob. cap. 39.) sit miseris mors sine morte, finis sine fine, defectus sine defectu: quia & mors viuunt, & finis semper incipit, & deficere defectus nescit.]

Euersio cuiusdam præsidij Diabolici, quo libertini se muniunt.

Non desunt autem qui eo dementia deueniunt, vt quamuis vera esse credant, quæ de peccatorum inferni multitudine & acerbitate dicuntur, se credere affirmant; nihil tamen eorum timore moueantur: hoc diabolico, adeoque falso præsidio fulci, quod nihil sit cur se priuare debeant huius vitæ iucunditatibus, nec animo suo obsequi: cum nesciant vtrum post multos toleratos labores, & spera huius

vite